

Історія України

11 клас

Навчальний проект

«У 1918 р. Україна здобула незалежність, у 1991 р. – відновила, сьогодні – захищає.»

Виконав: учень 11-А
класу Турок В.В.

Перевірила: вчитель
історії Яцкович В.М.

ЗМІСТ

I Розділ. Вступ.....	3
II Розділ.....	4
Частина 1	4
Частина 2	13
Частина 3	16
III Розділ.	18
IV Розділ.	19

I розділ. Вступ

Мета навчального проекту

Метою навчального проекту є удосконалення знань про державотворчі процеси, які відбувались в Україні протягом ХХ-ХХІ ст. Шлях України до незалежності. Оцінка найголовніших подій, які відбувались протягом цього періоду. Дати свою думку щодо різних подій, обґрунтувати її, визначити всі здобутки та прорахунки.

Робота має дати нам чітке поняття про те, що Україна йшла до незалежності все своє існування, і всі революції, повстання, перевороти мали своє вагомe значення для здобуття незалежності. Особливо точно потрібно охарактеризувати події ХХ століття, адже саме в цей період і вирішилась доля України.

Розкрити особливості державотворчих процесів в Україні: боротьбу українського народу за розбудову Української держави, проголошення незалежності у 1918 році IV Універсалом УЦР та причини втрати незалежності; національно-визвольні змагання за незалежність держави у 60-80-х рр.. ХХ ст. та проголошення незалежності України у 1991 році; захист незалежності України під час складові «гібридної» війни Росії проти України;

Цей навчальний проект нам має показати, що і Революція 1917-1921, і національно-визвольні змагання 60-80-х рр.. ХХ ст. мали значний вплив на здобуття незалежності.

Короткий аналіз теми проекту

Останнє десятиріччя ХХ ст. ввійде в історію вельми суттєвими геополітичними змінами. Серед нових політичних реалій - творення Української незалежної держави з-поміж інших країн пострадянського простору. Поява на політичній карті світу незалежної України започаткувала глобальні трансформації не лише в даному регіоні. Досягнення суверенного статусу Українською державою, за визначенням американського політолога З. Бжезінського, є однією з найвідчутніших геополітичних подій ХХ ст.

II розділ. Боротьба українського народу за незалежність

Частина 1

Проголошення незалежності у 1918 році

Важливий історичний період формування української державності - це боротьба за державність України наприкінці 1917-1920 рр. У цій боротьбі можна виділити кілька етапів. На першому етапі національну революцію очолювала Центральна Рада. В листопаді 1917 р. було проголошено Українську Народну Республіку (УНР). Другий етап - це правління з кінця квітня 1918 р. гетьманщини в умовах окупації України австрійськими та німецькими військами. Особливою проблемою в національному державному відродженні було утворення в західних регіонах України в жовтні 1918 р. Західної Української Народної Республіки (ЗУНР). І нарешті, майже паралельно з утворенням ЗУНР на більшій частині України, починаючи з листопада 1918 р., проходило відновлення УНР на чолі з Директорією і об'єднання її з ЗУНР. Це також був визначний етап в державному будівництві. На жаль, наприкінці 1920 - на початку 1921 р. процес національного державного відродження був перерваний окупацією західноукраїнських регіонів Польщею, Румунією, Чехословаччиною.

У період 1917—1921 років Україна пережила різні форми національної державності (УНР, Українська Держава, ЗУНР, Кубанська НР, а також Кримська НР. Українські етнічні території були розділені

між Українською СРР, Польською Республікою, Королівством Румунія та Чехо-Словацькою Республікою. Таким чином, Українська національно-демократична революція зазнала поразки. Ця поразка стала наслідком незгуртованості політичної еліти, незавершеності процесу формування нації, відмінностей між національними та соціальними завданнями визвольного руху, його обумовленості зовнішніми політичними й насамперед військовими факторами. Однак, не досягши своєї мети, Українська революція започаткувала процес формування модерної політичної нації та відродила традицію української державності. 23 лютого (8 березня) 1917 року в Петрограді, столиці Російської імперії, почалися масові страйки. У наступні дні Державна дума стала в опозицію до уряду, до страйкуючих приєдналися частини столичного гарнізону. 27 лютого (12 березня) вся повнота влади зосередилася в руках Тимчасового комітету Державної думи. 2 (15) березня члени цього комітету прийняли від монарха акт про зречення та сформували Тимчасовий уряд. Паралельно з Тимчасовим урядом в Петрограді утворилася Рада робітничих і солдатських депутатів, яка згодом мала вплив на формування та діяльність уряду.

На початку березня, в Петрограді, українці створили Тимчасовий український революційний комітет, який 2 (15) березня звернувся до українців столиці, закликавши їх спрямувати свою енергію «на завоювання власних національно-політичних прав», наповнити її «свідомістю власних національних інтересів». Через десять днів Комітет провів багатотисячну маніфестацію в центрі Петрограда.

Протягом 3—5 (16—18) березня на території України практично були ліквідовані органи царської адміністрації, виконавча влада перейшла до призначених Тимчасовим урядом губернських та повітових комісарів^[7]. Як і в Росії, в Україні почали формуватися Ради об'єднаних організацій, а також Ради робітничих і солдатських депутатів.

На початку березня в клубі «Родина» Товариства українських поступовців (ТУП) зібралися близько 100 представників українських організацій. На цих зборах народилася ідея створення спеціальної організації для координації національного руху^[8]. Однак принципи її творення викликали гостру полеміку. Члени ТУП (Сергій Єфремов, Дмитро Дорошенко, Людмила Старицька-Черняхівська та інші) вважали, що саме їхня організація мала стати центром єднання національних сил. Такий підхід не знайшов підтримки у більшості учасників зборів. З ініціативи соціал-демократа Дмитра Антоновича та інших учасників зборів новий орган вирішено формувати на коаліційній основі. 7 березня пройшли вибори керівного ядра Центральної Ради. Головою УЦР обраний відомий історик і громадський діяч Михайло Грушевський, який в цей час ще не повернувся до Києва з Москви, де відбував своє заслання.

У перших декадах березня Центральна Рада була одним з лівофлангових гравців у суспільно-політичному житті країни, поступаючись ініціативою

російським політичним партіям та організаціям. Ситуація змінилася, коли в Києві відбулася ініційована Центральною Радою 100-тисячна маніфестація, що скінчилася віче, яке підтримало резолюцію про автономію України. 6—8 (19—21) квітня в Києві пройшов Всеукраїнський національний з'їзд, на якому були присутні близько 900 депутатів від різних українських політичних, громадських, культурно-освітніх та професійних організацій. На з'їзді депутати обговорили різні аспекти національно-територіальної автономії України, прийняли рішення про створення крайової влади й вироблення проєкту автономного статуту України, обрали 118 членів Української Центральної Ради, у тому числі М. Грушевського — головою УЦР, В. Винниченка і С. Єфремова — заступниками голови. Мандати членів Ради отримали відомі українські громадські та політичні діячі: Д. Дорошенко, М. Міхновський, В. Прокопович, Є. Чикаленко, О. Шульгін, А. Ніковський, С. Русова, В. Леонтович, Л. Старицька-Черняхівська та ін.

Перший універсал УЦР

Резолюції Національного конгресу отримали широкий розголос. Вимога національно-територіальної автономії Україні містили і резолюції Першого Всеукраїнського військового з'їзду (5—8 (18—21) травня), на якому були присутні більше 700 делегатів, що представляли 993 тисяч українців-військових армії і тилу. Військовий з'їзд також висловився за реорганізацію армії за національно-територіальним принципом, формування української національної армії¹. Для керівництва процесами формування збройних сил при Центральній Раді створений Український Генеральний військовий комітет.

16 (29) травня до Петрограда прибула делегація УЦР на чолі з В. Винниченком та С. Єфремовим. Не знайшовши порозуміння з Тимчасовим урядом і Петроградською радою робітничих і солдатських депутатів щодо автономії України, делегація наприкінці травня повернулася до Києва.

Невдало завершені переговори в Петрограді, заборона проведення Другого Всеукраїнського військового з'їзду підштовхнули УЦР до рішучіших дій. 3 червня на Четвертих загальних зборах Центральної Ради прийнято рішення звернутися до українського народу з закликом «організуватися та приступити до негайного заложення фундаменту автономного ладу на Україні». 10 (23) червня на засіданні Комітету Центральної Ради прийнятий і у той самий день на Всеукраїнському військовому з'їзді оприлюднений документ, в якому говорилося про національно-територіальну автономію України. 15 (28) червня Комітет Центральної Ради створив Генеральний секретаріат — виконавчий орган Ради. Першим генеральним секретарем обраний Володимир Винниченко.

29 червня (12 липня) до Києва прибула делегація Тимчасового уряду у складі О. Керенського, І. Церетелі, М. Терещенка для налагодження відносин з Центральною Радою. Делегація заявила, що уряд не буде заперечувати

проти автономії України, однак просить утриматися від декларування цього принципу й залишити остаточне санкціонування автономії Всеросійським установчим зборам.

2 (15) липня з Петрограда до Києва надійшла телеграма з текстом урядової декларації, де говорилося про визнання Генерального секретаріату як вищого розпорядчого органу України, а також про те, що уряд прихильно поставиться до розробки українською Радою проєкту національно-політичного статуту України.

У відповідь Центральна Рада 3 (16) липня проголосила Другий Універсал, в якому йшлося про прийняття УЦР заклику уряду до єдності, про поповнення УЦР представниками національних меншин і перетворення її в єдиний вищий орган революційної демократії України.

На початку липня в Києві близько 5 тисяч солдатів зажадали від влади дозволу сформуватися в окрему військову частину, а саме — в полк ім. гетьмана П. Полуботка. За свідченням учасників подій, до цього солдатського виступу були причетні члени українського військового клубу ім. П. Полуботка в Києві, зокрема поручик М. Міхновський. Солдати, за свідченням П. Мілюкова, планували захопити всі найважливіші пункти Києва і «всіх росіян і ренегатів, які гальмують українську роботу, скинути з їх постів силою»¹. Захопивши в ніч на 5 липня зброю в казармах 1-го запасного Українського полку, солдати в Києві захопили штаб міліції, заарештували коменданта міста, зайняли інтендантські склади, намагалися захопити казну і банк, затіяли перестрілку з юнкерами та солдатами 2-го запасного понтонного батальйону, висланими проти них штабом КВО. Уранці 5 (18) липня Генеральний військовий комітет вжив рішучих заходів проти полуботківців, а полковник Ю. Капкан, мобілізувавши полк ім. Богдана Хмельницького, приступив до повернення захоплених повсталими пунктів. Зрештою бунтівники були роззброєні і відправлені на фронт.

Утворення Української Народної Республіки

20 жовтня (2 листопада) в Києві розпочав роботу Третій Всеукраїнський військовий з'їзд. На з'їзді один з лідерів українських есерів виступив з критикою з приводу компромісної політики Центральної Ради, а також закликав «утворити власними силами Українську Демократичну Республіку»; В. Винниченко заявив, що генеральні секретарі не є чиновниками Тимчасового уряду, а сам Генеральний секретаріат непідзвітний Тимчасовому уряду, а лише українській демократії, що його породила.

25 жовтня (7 листопада) в Києві стало відомо про повстання в Петрограді, організоване членами Російської соціал-демократичної робітничої партії (більшовиків). РСДРП (б) сформувалася навесні 1917 року на базі лівоекстремістського крила РСДРП. Керівництво партії влітку 1917 року було звинувачено у зв'язках з німецьким урядом. Заклики київських

більшовиків на спільному засіданні виконкомів рад робітничих і солдатських депутатів підняти повстання і захопити владу успіху не мали. 26 жовтня (8 листопада) на засіданні Малої Ради за участі представників різних політичних та громадських організацій створений Крайовий комітет охорони революції, відповідальний перед УЦР. Комітету мали підкорятися всі органи влади і всі сили революційної демократії в Україні.

Командування штабу КВО засудило створення Крайового комітету охорони революції. 27 жовтня (9 листопада) Центральна Рада прийняла резолюцію про владу в країні, де підкреслювалася необхідність переходу влади «до рук всієї революційної демократії», але не до Рад робітничих і солдатських депутатів, а також засуджувалося повстання в Петрограді. Того ж дня більшовики заявили про вихід з Малої Ради і на засіданні Рад робітничих і солдатських депутатів створили військово-революційний комітет. 29—31 жовтня (11—13 листопада) в Києві в районі Печерська між більшовиками і частинами КВО сталося збройне зіткнення, що скінчилося капітуляцією більшовиків.

28 жовтня (10 листопада) Центральна рада наділила Генеральний секретаріат функціями ліквідованого Крайового комітету охорони революції. 29 жовтня (11 листопада) Генеральний секретаріат узяв в свої руки справи військові, продовольчі та шляхи сполучення. 31 жовтня (13 листопада) загальні збори Центральної Ради поширили владу Генерального секретаріату на Херсонську, Катеринославську, Харківську, Холмську і частково Таврійську, Курську та Воронежську губернії. 1 листопада Генеральний секретаріат призначив на посаду командуючого військами КВО підполковника В. Павленка.

В таких умовах Центральна Рада 7 (20) листопада прийняла Третій Універсал, в якому йшлося про створення Української Народної Республіки в федеративному зв'язку з Російською республікою, націоналізацію землі, запровадження 8-годинного робочого дня, встановлення державного контролю за виробництвом, розширення місцевого самоврядування, забезпечення свободи слова, друку, віросповідання, зборів, союзів, страйків, недоторканості особи та житла, скасування смертної кари.

Конфлікт між Центральною радою і більшовиками. Проголошення незалежності УНР

У листопаді—грудні 1917 року пройшли вибори до Всеросійських установчих зборів, які показали, що есерів підтримують близько 40 % виборців, більшовиків — до 25 %; в Україні українські соціалістичні партії зібрали дві третини голосів, більшовики — більше 10 %. Однак більшовики продовжували утримувати владу в Центральній Росії. Отримавши владу в Петрограді, В. Ленін був переконаний, що для її збереження контроль над армією куди важливіший за результати виборів до Установчих зборів. Хоча, до середини листопада, на підтримку більшовиків висловилися лише 3 з 15

російських армій. 9 (22) листопада Раднарком видав наказ про заміну верховного головнокомандувача генерала М. Духоніна, який відмовився підкорятися більшовикам, прапорщиком М. Криленком. Одночасно по радіо і телеграфу Раднарком звернувся до армії, повідомивши, що надає право полковим та дивізійним комітетам вести переговори з супротивником про перемир'я на своїх ділянках оборони. Практика «братання» з ворогом швидко поширювалася по лінії фронту. Таким чином, повалення більшовиками Тимчасового уряду, вихід зі світової війни шляхом «братання» з ворогом підривали правопорядок та соціальні підвалини. А після розгону більшовиками Установчих зборів суспільство втратило можливість мирним демократичним шляхом впливати на владу. Отже, виникало питання легітимності влади більшовиків.

Уряд УНР засудив політику більшовиків. У заяві Генерального секретаріату з 30 листопада більшовиків названо «безвідповідальними людьми, які розуміють революцію як долання всякого організованого життя». Центральна Рада і Генеральний секретаріат для стабілізації становища в країні і недопущення анархії в армії закликали регіональні уряди створити однорідний соціалістичний уряд. 17 листопада прийнято рішення взяти ініціативу формування такого уряду в свої руки, а 23 листопада Південно-Західний і Румунський фронти об'єднано в один — Український.

27 листопада (10 грудня) більшовики в Могильові, при Ставці, створили революційний польовий штаб для боротьби з «контрреволюційними» військами Каледіна, Дутова та Центральної Ради. У відповідь на дії більшовиків Генеральний секретаріат наказав розрізненим українізованим частинам, які перебували за межами України, передислокуватися на територію УНР, а 30 листопада (13 грудня) роззброїв і вислав з Києва пробільшовицьки налаштовані частини міського гарнізону.

4 (17) грудня Раднарком оприлюднив «Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до Української ради». Вимоги більшовиків зводилися до того, що УЦР повинна відмовитися від дезорганізації загального фронту і пропуску військових частин на Дон, Урал, в інші місця, припинити роззброєння радянських, червоногвардійських частин, а також сприяти боротьбі з «контрреволюційним кадетсько-каледінським повстанням». 4 (17) грудня в Києві відкрився Всеукраїнський з'їзд Рад, в роботі якого взяли участь більше 2 тисяч делегатів. З'їзд висловив підтримку Центральній Раді. Більшовики, опинившись в значній меншості, наступного дня покинули з'їзд. 5 (18) грудня Центральна рада відхилила «ультимативні вимоги» більшовиків.

9 (22) грудня до Харкова прибули ешелони з більшовицькими військами. У ніч на 10 (23) грудня більшовицькі частини роззброїли українізовані частини. У цей же час до Харкова приїхала і група делегатів, що покинула Всеукраїнський з'їзд Рад. 11—13 (24—26) грудня більшовики інсценували альтернативний Всеукраїнський з'їзд Рад. На ньому 200 делегатів

представляли лише 89 рад і військово-революційних комітетів, у той час як в Україні існувало тільки рад більше 300. Цей з'їзд схвалив повстання в Петрограді і політику Раднаркому, проголосив встановлення радянської влади в УНР й обрав Центральний виконавчий комітет рад України, який в свою чергу створив Народний секретаріат. 17 (30) грудня ЦВК рад України опублікував маніфест про повалення Центральної Ради і Генерального секретаріату, а наступного дня створив крайовий комітет боротьби з контрреволюцією. Більшовицькі війська почали наступ на Донбас і південь України.

Тим часом Центральна Рада і Генеральний секретаріат вживали заходів для припинення більшовицької агресії. 15 (28) грудня створений Особливий комітет оборони України. Генеральний секретаріат 18 (31) грудня призначив полковника Юрія Капкана командувачем усіх українських військ для боротьби з більшовиками, а 26 грудня (8 січня) прийняв постанову про створення армії УНР. Однак при формуванні боєздатних частин уряд УНР зіткнувся з низкою проблем. Якщо в кінці листопада — на початку грудня 1917 він міг розраховувати на близько 400 тис. вояків, то до кінця грудня — січня процеси розкладання армії призвели до того, що проти 12-тисячного більшовицького війська, що наступало на Київ, уряд УНР спромігся виставити дислоковані в різних місцях частини загальною чисельністю близько 15 тисяч бійців.

11 (24) січня 1918 року Мала Рада ухвалила Четвертий Універсал, який проголосив незалежність Української Народної Республіки. В документі говорилося: «Однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого не залежною, вільною, суверенною державою українського народу». Також в Четвертому Універсалі говорилося про формування Ради Народних Міністрів, переговори про мир з Центральними державами, розпуск регулярної армії і формування «народної міліції», був заклик до боротьби з більшовиками.

У ніч на 16 (29) січня в Києві почався збройний виступ окремих частин міського гарнізону та робітників заводу «Арсенал», спрямований проти УЦР. 22 січня збройні сили УНР придушили цей заколот. Тим часом наступ більшовицьких військ на території України тривав. Наприкінці січня члени Малої Ради і Ради Народних Міністрів були вимушені перебратися з Києва до Житомира. 26 січня більшовицькі війська захопили Київ. У місті почався «червоний терор», жертвами якого стали кілька тисяч осіб.

Державний переворот. Українська держава

23 квітня 1918 року тристороння комісія підготувала господарський договір між УНР і Німеччиною та Австро-Угорщиною. УНР зобов'язалася поставити Центральним державам 60 млн пудів зерна, 400 млн штук яєць, іншу сільськогосподарську продукцію. Цей договір підштовхнув німців та австрійців до прийняття рішення про зміну уряду в країні 24 квітня

генерал В. Гренер зустрівся з делегацією Української народної громади. Сторони досягли взаєморозуміння у питанні зміни уряду. 25 квітня наказом фельдмаршала Г. Ейхгорна в УНР введено німецькі військово-польові суди. 26 квітня Центральна рада висловила протест. 28 квітня німецький військовий підрозділ увірвався в будинок, де засідала Центральна Рада, заарештував кілька її членів і закрив засідання. 29 квітня (1918 року) Центральна Рада утвердила «Статут про державний устрій, права і вольності УНР». У той самий день на Всеукраїнському з'їзді хліборобів, який зібрав близько 6,5 тисяч делегатів, Павло Скоропадський проголошений Гетьманом України.

Скоропадський походив з старшинського роду, був великим землевласником, в армії Російської імперії дослужився до генерал-лейтенанта, влітку 1917 року створив 1-й Український корпус шляхом українізації 4-го армійського корпусу 7-ї армії Південно-Західного фронту, восени 1917 року обраний почесним отаманом Вільного козацтва. З приводу своїх основних цілей на посту глави держави Скоропадський писав:

Створити сильний уряд для відновлення, перш за все, порядку, для чого необхідно створити адміністративний апарат, якого на той час фактично не існувало, і провести дійсно здорові демократичні реформи.

У більшовизмі Скоропадський убачав велику загрозу для країни, так, у своїх «Спогадах» він писав:

Я не сумніваюся, як і не сумнівався раніше, що всякі соціалістичні експерименти, якби у нас уряд був соціалістичним, повели б негайно до того, що вся країна в 6 тижнів стала б здобиччю всепожираючого молоха-більшовизму. Більшовизм, знищивши всяку культуру, перетворив би нашу чудову країну на висохлу рівнину, де з часом усівся би капіталізм, але який!.. Не той слабкий, м'якотілий, що тлів у нас досі, а всесильний Бог, у ногах якого буде валятися і плазувати той самий народ.

У ніч на 30 квітня під контроль гетьманців перейшли всі найважливіші урядові установи. У Києві була поширена підписана гетьманом «Грамота до всього українського народу», в якій говорилося про перехід повноважень глави держави до «гетьмана всієї України» П. Скоропадського, перейменування УНР в Українську державу, формування виконавчого органу Української держави — Ради Міністрів, відновлення «Права приватної власності — як фундаменту культури й цивілізації», оголошення свободи купівлі та продажу землі. Прерогативи влади гетьмана розписано в «Законі про тимчасовий державний устрій України». Гетьман призначав отамана (голову) Ради Міністрів, затверджував і звільняв склад уряду, виступав найвищою посадовою особою в зовнішньополітичних справах, верховним воєначальником, мав право оголошувати амністію, а також воєнний чи особливий стан. Таким чином, в Україні на зміну парламентській демократії прийшов авторитарний режим.

На початку травня гетьман призначив головою уряду Ф. Лизогуба. Лизогуб був великим землевласником, головою Полтавського губерньського земства. Більшість міністерських посад зайняли кадети, що підтримували гетьманський режим. Посаду міністра закордонних справ погодився зайняти есер Д. Дорошенко. Правда, як тільки Дорошенко зайняв посаду в уряді, в газеті «Нова Рада» з'явилося повідомлення про виключення його з партії.

Директорія УНР

26 грудня Директорія призначила уряд Української Народної Республіки, до складу якого увійшли представники усіх політичних партій, що об'єдналися в УНС. Очолив уряд соціал-демократ Володимир Чеховський. У той же день Директорія видала свою програмну декларацію, в якій йшлося про те, що Директорія стає тимчасовим, хоча й верховним органом революційного часу, який, отримавши владу від народу, народу її й передасть на Конгресі трудового народу України, а також про те, що влада в УНР має належати лише «класам працюючим — робітництву і селянству». Становище УНР ускладнювалося втратою боєздатності армії. Так, дивізія отамана Зеленого (Д. Терпила), що стала на радянські позиції, у січні відмовилася виконувати накази вищого командування. Її приклад наслідували підрозділи отамана М. Григорієва. Україна занурювалася в анархію, яка виливалася в «отаманщину», єврейські погроми. На початку 1919 року до Директорії та її уряду викристалізувалася опозиція. В опозицію пішли соціалісти-революціонери, ліві українські есери, соціал-демократи-незалежники. Українська демократія виявилася розділеною на окремі табори, які суперечили один одному в питаннях соціально-економічної орієнтації УНР. Одні бачили її демократичною правовою республікою, інші перебували під впливом соціалістичних ідей.

Висновок: Українська революція 1917—1921 років повернула нашу батьківщину на мапу світу. Після століть бездержавності українці створили незалежну національну державу, яка мала територію, кордони, символи, власний парламент, уряд, військо, академію наук, гроші, мову, міжнародне визнання Української Народної Республіки. Вперше після століть бездержавності відбулося об'єднання в одній соборній державі східних і західних українських земель. Нинішні символи України — синьо-жовтий прапор, тризуб, гімн «Ще не вмерла України» обрані державними ще тоді.

Частина 2

Відновлення незалежності України у 1991 році

Проголошення незалежності України — шлях, що пройшов український народ від Декларації про державний суверенітет (16 липня) до проголошення незалежності держави, що отримала офіційну назву — Україна,

проголошення Акту її незалежності (24 серпня), підтвердження цих законодавчих рішень на Всеукраїнському референдумі з обранням Президента України. Формування легітимного переходу всієї повноти влади денонсацією союзних угод про утворення СРСР (співзасновником якого була УРСР), пов'язаних розпадом СРСР.

Період від формування законодавства на проголошення державності, її символів та систем функціонування її народного господарства, армії тощо, закладених Декларацією про державний суверенітет.

Декларація про державний суверенітет (1990)

16 липня 1990 року Верховною Радою Української РСР була прийнята **Декларація про державний суверенітет України**. Це була не перша декларація такого типу у СРСР.

- 11 березня 1990 року Литва проголосила свою незалежність від СРСР.
- 12 червня 1990 була прийнята Декларація про державний суверенітет РРФСР.

Перебуваючи під тиском суспільних настроїв, 16 липня 1990 р. на з'їзд КПУ прийняла резолюцію «Про державний суверенітет Української РСР». Оскільки більшість у Верховній Раді УРСР формально складали комуністи, того ж дня депутати Верховної Ради УРСР прийняли Декларацію на виконання резолюції з'їзду.

Проте Декларація про державний суверенітет України далеко випередила декларацію Росії та резолюцію КПУ. Це фактично була програма побудови незалежної держави.

Практично всі положення Декларації суперечили чинній на той час Конституції УРСР. Але заключним в Декларації стало положення про те, що принципи Декларації про суверенітет України будуть використані для укладення нового союзного договору.

Спроба державного перевороту у СРСР (ДКНС)

19 серпня 1991 року з метою повернення суспільства до попередніх порядків була здійснена спроба державного заколоту. Його ініціатори — представники вищого державного керівництва СРСР — заявили, що у зв'язку з начебто хворобою Президента СРСР М. Горбачова його обов'язки виконуватиме Г. Янаєв, а країною керуватиме Державний комітет з надзвичайного стану (ДКНС, рос. *ГКЧП — Государственный комитет по чрезвычайному положению*). Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук у своєму виступі по республіканському радіо закликав громадян до спокою і витримки, запропонував зосередитися на розв'язанні найважливіших проблем повсякденного життя, заявивши, що відповідні оцінки і висновки зробить Верховна Рада України та її Президія. Президія Верховної Ради УРСР лише ввечері 20 серпня прийняла заяву, в якій зазначалося, що постанови ДКНС,

поки це питання не вирішить Верховна Рада України, не мають юридичної сили на території УРСР. Провал заколоту мав катастрофічні наслідки для КПРС, діяльність якої відразу ж було заборонено. 30 серпня Президія Верховної Ради України заборонила діяльність Компартії України як складової частини КПРС. Після цього Президент СРСР М. Горбачов, який у дні заколоту був ізольований путчистами на південному березі Криму, стрімко втрачав владу. Різко посилювалася діяльність керівництва Російської Федерації, яке відіграло ключову роль у придушенні заколоту. Союзні органи влади були паралізовані. Виникли сприятливі обставини для здобуття незалежності союзними республіками з-під радянської окупації.

Акт проголошення незалежності

24 серпня 1991 р. Верховна Рада України прийняла Історичний документ виняткового значення для долі українського народу — Акт проголошення незалежності України. У ньому зазначалося:

«Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, здійснюючи Декларацію про Державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує незалежність України та створення самостійної Української держави — України.

Територія України є неподільною і недоторканою.

Віднині на території України мають чинність винятково Конституція і закони України.

Цей акт набирає чинності з моменту його схвалення.

Верховна Рада України.»

За Акт проголосувала абсолютна більшість депутатів Верховної Ради. УРСР перестала існувати. На геополітичній карті світу постала нова самостійна держава — Україна.

Референдум

На підтвердження Акту проголошення незалежності, Верховна Рада України вирішила провести 1 грудня 1991 р. республіканський референдум. Він був потрібен, щоб нейтралізувати політичні спекуляції противників української незалежності, особливо у східних і південних областях республіки, які заявляли, що народ буцімто не підтримує Акт про незалежність. Союзне керівництво на чолі з президентом СРСР М. Горбачовим, не втрачаючи надій на укладення нового союзного договору, вело активну роботу в цьому напрямі. Крім того, світове співтовариство не поспішало з визнанням самостійності України, вичікуючи, як розгортатимуться події. На

всеевропейському референдумі кожен громадянин мав чітко відповісти «Так, підтверджую», або «Ні, не підтверджую» на запитання: «Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?»

З 37 885,6 тис. громадян України, котрі були внесені до списків для таємного голосування, взяли участь у голосуванні 31 891,7 тис. (84,18 %). З них позитивно відповіли 28 804,1 тис. виборців (90,32 %). Зокрема, у Криму відповіли на запитання референдуму «Так, підтверджую» 54,19 % громадян, у Севастополі — 57,07 %; у Донецькій, Луганській, Одеській, Харківській областях підтвердили Акт про незалежність понад 80 % виборців; в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській, Волинській, Рівненській, Житомирській, Київській, Хмельницькій, Черкаській, Вінницькій областях за незалежність проголосувало понад 95 %, у решті областей — понад 90 % громадян.

Висновок: Таким чином, все за що боролась Україна століттями нарешті дало результат. Проголошення незалежної України повністю змінило геополітичний світ на той час. Українці показали, що завдяки патріотизму і любові до своєї землі можна зробити все. Нарешті, всі рішення, всі закони і правила будуть працювати тільки на території України і ніяка Росія не зможе цьому протистояти. Проголошення суверенітету стало логічним завершенням процесу українського державотворення. У боротьбі українці заплатили дорогу ціну.

Частина 3

Захист незалежності та суверенітету України в наш час

Українська нація на сучасному етапі своєї історії у здавалося б "незалежній" державі знаходиться у підневільному стані. Хоч ми вже чверть століття є начебто "незалежними", проте ще й досі не можемо цією незалежністю вдосталь скористатися. Ключовим завданням перших років державотворення стало формування трьох основних гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової. Поряд із цим необхідно було створювати управлінські структури на місцях, налагодити ефективну взаємодію місцевої та центральної влади. За роки незалежності компетенція органів влади неодноразово змінювалася. Спочатку Україна була президентсько-парламентською республікою, згодом стала парламентсько-президентською. Така трансформація відбулась у результаті законодавчого закріплення зменшення повноважень Президента України в 1995 р. (Конституційний договір між Президентом і ВРУ), 1996 р. (Конституція України), 2006 р. (вступ у дію змін і доповнень до Конституції України, прийняті в 2004 р.)). У 2010 р. були відновлені повноваження Президента, які передбачалися Конституцією 1996 р. 28 червня 1996 р. V сесія

Верховної Ради України прийняла нову Конституцію України. Процес юридичного оформлення української державності можна було вважати в основному завершеним. Проте ця Конституція містить положення, які на цей час потребують уточнення і змін. Це стосується перерозподілу владних повноважень у трикутнику Президент - Прем'єр-міністр (Кабінет Міністрів) – Верховна Рада. Усі спроби внести такі зміни й доповнення в 2000 – 2004 рр. не мали успіху. Лише 8 грудня 2004 р. під час "пакетного" голосування було схвалено законопроект про внесення змін і доповнень до Конституції України, які набувають чинності з січня 2006 р., були скасовані в 2010 р. і відновлені в 2014 р.

Важливим компонентом державотворчого процесу є формування власних збройних сил. Становлення Збройних сил незалежної України розпочалося восени 1991 р. зі створення Міністерства оборони України. 6 грудня 1991 р. прийнято Закон про Збройні сили України, 19 жовтня 1993 р. – військову доктрину України, яка виходить із того, що Україна не є потенційним противником жодної держави, а свою безпеку розглядає як стан захищеності національних інтересів в умовах потенційної та реальної воєнної загрози. Поряд з армією створювалися спеціальні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Національна гвардія (розпущена в 1999 р.), частини спеціального призначення, Служба безпеки України. Сьогодні продовжується реформування Збройних сил України відповідно до стандартів НАТО. Серйозним випробуванням для Збройних сил України постала збройна агресія Росії.

Помаранчева революція 2004

Наприкінці 2004 р. весь світ став свідком масового протестного руху в Україні, який отримав назву "помаранчевої революції". Тоді (22 листопада – 8 грудня) сотні тисяч громадян України усіх регіонів держави вийшли на вулиці, вимагаючи відставки діючої влади. Дана подія мала вплив не лише на політичну ситуацію в нашій державі, але вплинула на політичну ситуацію всієї Східної Європи. Хоча наслідки "помаранчевої революції" стануть повністю очевидними лише через деякий час. Однією з головних причин "помаранчевої революції" була спроба влади сфальсифікувати волевиявлення виборців шляхом застосування адміністративного ресурсу під час виборчого процесу.

Революція гідності 2013 року

21 листопада 2013 року Віктор Янукович і його поплічники раптово вирішили, що Україні в Європі робити нічого. Того ж дня була оприлюднена заява уряду Азарова. Він припиняє підготовку до Угоди про асоціацію України з Євросоюзом. Союз митний – мав стати новим старим орієнтиром. Чільники євромісії оголошують її завершеною.

Від самого початку активної фази протистояння мітингувальниками був обраний курс на мирний характер протестів. При цьому, спроба втягнути мітингувальників в агресивне протистояння з силами правопорядку під час штурму Адміністрації Президента 1 грудня зазнала невдачі: мітингувальники не долучились до штурму, а опозиційні депутати та лідери протесту своїми тілами відгородили мітингувальників від сил правопорядку.

Боротьба українських громадян за свої права, яка одержала назву "Євромайдан", а згодом Революція Гідності, була наймасштабнішою подією в новітній історії України і логічним продовженням обстоювання прав людини та громадянина. Революція Гідності стала трансформаційним, героїчним і драматичним феноменом для України. Український народ довів свою відданість свободі, свою гідність, заплативши однак за такі цінності найвищу ціну – життям 107 учасників акції протесту, Героїв України, названих Небесною Сотнею.

Напад Росії на Українські території та анексія Криму і Донбасу

П'ять років тому, в лютому 2014 року, розпочалася російсько-українська війна. Російська Федерація, порушуючи норми та принципи міжнародного права, двосторонні та багатосторонні угоди, анексувала Автономну Республіку Крим і Севастополь, окупувала окремі райони Донецької та Луганської областей. Приблизне число жертв в Україні від бойових дій оцінюють від 30 до 35 тисяч. Із них – понад 7 тисяч загиблих (цивільних і українських військових). Майже 1,5 мільйона мешканців Сходу України вимушено покинули домівки. Знищено інфраструктуру окупованих регіонів, 27 % промислового потенціалу Донбасу незаконно переміщено до Росії.

Для більшості громадян України напад Росії став шоком. Проте російсько-українське протистояння має глибоке історичне коріння. Поглинення України, її матеріальних та людських ресурсів – одна з ключових передумов розгортання російського імперського проекту. Витоки сучасної російсько-української війни можна віднайти в період становлення Російської імперії та її протистояння з українською державою у формі Гетьманщини. Своєрідною відправною точкою збройного конфлікту стала Конотопська битва 1659 року, де українські війська гетьмана Виговського розбили московське військо. Важливим етапом протистояння була Полтавська битва 1709 року, перемога у якій царя Петра I забезпечила закріплення російського впливу на теренах Гетьманщини і пришвидшила процеси створення Російської імперії. Теперішню війну називають "гібридною", представляючи її новим способом реалізації агресивної політики. Але практично всі її інструменти (спроба закріплення свого впливу на українських теренах через підтримку лояльних українських політичних середовищ, внутрішньо-політичний розкол українського суспільства засобами пропаганди, врешті відкрите військове втручання, намагання представити агресію як внутрішній громадянський конфлікт) випробовували російські керівники ще з XVII-XVIII століть. Найбільш яскраво такий сценарій проявився у діяльності більшовиків проти

Української Народної Республіки під час Української революції 1917-1921 років.

Висновок: Революція Гідності залишила глибокий, визначальний і незабутній слід в історії. Не в прийнятих документах – папір все стерпить, не в прізвищах лідерів – вони змінювалися і будуть змінюватися. Її ідеали, надії й рішення разюче змінили нашу ментальність, розпочали і продовжують формувати нашу нову політичну ідентичність. Процес не завершено. Бо історія штука не скороспішна. Коли ж завершиться – будуть і правильні рішення, і справжні лідери. Можна констатувати, що постреволюційне українське суспільство стало якісно іншим. В першу чергу, відбулися радикальні трансформації у суспільній свідомості, докорінно змінилися ментально-ціннісні настановлення громадян.

III Розділ. Висновки

Отже, по завершенню роботи над проектом, я зрозумів, що Україна – це унікальна держава. Вона унікальна у всіх аспектах: культура, історія, українці, земля. Вона пройшла багатостолітній тернистий шлях на шляху до незалежності, як за неї боролися декілька століть тому, так за нею борються і зараз. Тисячі українців загинули заради свободи своєї рідної землі. Тисячі українців поклали своє життя заради того, щоб ми зараз жили у вільній, демократичній, суверенній державі. Щоб ми самі могли вирішувати свої проблеми, мати різних країн-партнерів, розвивати свою економіку, будувати сильну державу у всіх напрямках як в політиці, так в економіці, суспільному житті, вирішувати зовнішню політику тощо. Навіть зараз українці все ще продовжують гинути на сході, боронячи свою землю від постійного ворога нашої землі – Росії. Вона ніколи не спиниться проти України. Факт того, що Україна вже давно самостійна вона не сприймає і до сьогоднішнього дня вона не може з цим змиритися, зокрема, російська влада, а точніше – Путін. Він ніколи не залишить в спокої нашу державу. І ця рана на українській землі(війна на Сході) нищить Україну з середини, ламає економіку і не дає інтегруватися в Європейський Союз. Розуміючи, що Україна за період незалежності розвивається слабо, ми повинні докласти максимальну кількість зусиль, щоб покращити наше життя. Попри все це, Україна має талановитих людей, які не один раз показали себе на різних міжнародних змаганнях. Ми маємо гордитися цим. Ось тому Україна і є унікальною державою і ми маємо все зробити для того, щоб зберегти її!

IV Розділ. Список використаної літератури та джерел

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F

<https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/ukrayinska-revolyuciya-1917-1921-rokiv>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2122489-revolucia-gidnosti-zgadajmo-golovne.html>

<https://studfile.net/preview/1862599/>

<https://blogs.pravda.com.ua/authors/viatrovych/5c77ed7f557c8/>

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_1991